

Vedlegg 2 - Veiledningsmodeller

Praksisveiledning av studenter organiseres gjennom forskjellige veiledningsmodeller (1).

- 1) En-til-en.
- 2) Tospann.
- 3) Studenttett post.

1) En-til-en (håndverkstradisjon, mester-svenn, kontaktsykepleier)

- En form for individuell veiledning (1,2).
- Studenten følger en eller to praksisveiledere.
- Praksisveilederen deltar på studentens evalueringssamtaler.

Denne formen for veiledning har sin tradisjon fra håndverk og yrkesutdanninger, og blir ofte kalt for mester – svenn modell. Studenten lærer av mesteren ved å se hva denne gjør. Studenten arbeider/utfører under råd og instruksjon fra praksisveilederen (2). Mye verdifull kunnskap er taus eller innforstått, og kunnskap i den formen kan formidles godt via denne modellen (2,3). Denne modellen står fortsatt sterk innenfor mange profesjonsutdanninger (1,2).

Forskning og erfaringer viser at modellen har klare fordeler når student og sykepleier har god kontakt, sykepleieren har interesse for veiledning, og er en god rollemodell (4,5,6). Modellen er sårbar når forholdet mellom student og veileder ikke fungerer så godt, eller når veilederen er borte av ulike årsaker (4,7,8). Den tause kunnskapen kan være lettere å få med seg i en-til-en-veiledningen (3), men det fremkommer også at modellen gir større rom for at ukulturer utvikles og overføres hvis ikke studenten bevisst reflekterer over praksisen (2,5).

Erfaringer viser at praksisveilederens opplevelse av å ha oversikt over sin student vedrørende kompetanse og utvikling kan være større i en-til-en-modellen enn i modeller hvor veiledningsansvaret er mer delt. Men praksisveiledere kan på den andre siden oppleve det som ensomt, og som et tyngende ansvar når de er alene om veilederansvaret. Spesielt i situasjoner hvor det er utfordringer med studenten.

Studenter opplever det som positivt å dele erfaringer, diskutere og reflektere sammen med medstudenter (3,6, 9,10). I denne modellen kan de ofte bli fordelt på forskjellige vakter, og se lite til hverandre hvilket kan påvirke læringen (6).

Fra et organisatorisk perspektiv kan modellen begrense antall studenter praksisstedet kan ta imot (6). Denne modellen krever mange praksisveiledere og er på den måten ressurskrevende.

En-til-en veiledning er ofte et innslag i andre veiledningsmodeller og benyttes da i enkelte situasjoner hvor konkrete og avgrensede ferdigheter skal læres (2).

2) Tospann (peer learning modell, 2:1 modell)

- To studenter går sammen i par, og bruker hverandre som læringspartnere (3,7,6).
- Det anbefales at utdanningsinstitusjonen setter sammen studentparene (3).
- Hvert studentpar har en praksisveileder som følger dem opp i praksis (1,3,7).
- Ofte gjennomføres det felles oppstartsamtale sammen med praksisveileder og praksislærer, mens midt- og sluttvurderingssamtalene er individuelle for hver student.

Tospanns-modellen har sine røtter i tanken om at læring skjer i samhandling med andre (3). Forskning viser at tospann har mange fordeler, og det fremheves spesielt gunstig for studenter som er i praksis tidlig i utdanningen sin, men også videre gjennom hele utdanningsløpet (3).

Både forskning og erfaringer viser til at det gir god læring å gå sammen i tospann. Det å kommunisere og arbeide sammen gir gode muligheter for diskusjon, refleksjon og deling av erfaringer med hverandre (3,7). Tospann har positiv innvirkning på det å utvikle klinisk kompetanse, og gjør det lettere å mestre utfordringer i praksis (3). Forskning viser også at det gir økt selvtillit og reduserer stress og engstelse hos studentene (3). Det har også en positiv innvirkning på å utvikle kompetansen med å arbeide i team (7).

Utfordringer med tospanns-modellen er når studenter har veldig ulik måte å lære på, ulikt kunnskapsnivå, det er dårlig kjemi mellom studentene, eller det er en konkurranse mellom studentene som får en negativ effekt på læringsmiljøet (3,7).

Noen praksisveiledere opplever en følelse av å miste oversikten over pasienten(e) når studentene har hovedansvaret sammen. God kommunikasjon med praksisveileder framheves som viktig (7). Noen praksisveiledere opplever det som utfordrende å få mindre tid til veiledning til den enkelte studenten, og at det kan kreve et større antall pasienter og hendelser for å få læringssituasjoner (3). Av erfaring kan tospann innimellom kombineres med en-til-en veiledning i de situasjonene hvor for eksempel studenten krever ekstra oppfølging.

I en veiledningsmodell som tospann hvor det bygges på samarbeid mellom studenter, får praksisveilederen mer en fasilitator rolle som støtter og legger til rette for læring, enn det å instruere og gå foran som en rollemodell som det mer tradisjonelt ligger i en-til-en veiledningen (3). Dette krever mer veiledningskompetanse, men kan i tillegg frigjøre ressurser når en praksisveileder har ansvaret for to studenter (7,11). Erfaring viser at det kan gi mindre slitasje på praksisveilederne når de ikke er veiledere så ofte.

Tospanns dager/tospanns perioder

Man kan ha tospanns dager i tillegg til en-til-en veiledning. Det kan være dager hvor det fokuseres på enkelte temaer. Tospann kan også organiseres i perioder eller deler av praksisen (5,12).

Hvis man ønsker å prøve denne form for veiledningsmodell kan man begynne med tospannsdager. På den måten får praksisveiledere prøve det, og har mulighet å vokse inn i oppgaven før det blir implementert (3).

3) Studenttett post (teambasert veiledningsmodell)

- En større gruppe studenter veiledes av en gruppe praksisveiledere (1,6,9).
- Praksisveilederne på hver gruppe har ansvar for «sin gruppe» studenter (4,9).
- Veiledningen kan være både en-til-en veiledning eller tospanns veiledning.
- Antall studenter en post må ha for å kalles studenttett post er det ingen entydig definisjon på, men som regel mer en seks (9).

En hovedveileder på hver post/enhet har ansvar for å følge opp og evaluere studentene ut fra daglige evalueringer/loggføringer som praksisveilederne utfører (9,10).

Forskning og erfaringer viser at det gir verdifull erfaring for studentene å arbeide sammen med ulike sykepleiere, og lære ulike måter å praktisere sykepleie på (7,9,10,13). Mange studenter opplever det som nyttig for læringen å få daglige tilbakemeldinger fra praksisveilederne (10), og at relasjonen mellom student og praksisveileder ikke blir så sårbar når praksisveiledningen utføres av en gruppe (4,9). Men det fremkommer også at noen studenter opplever det som negativt at ikke praksisveilederne kjenner så godt til hva de kan, og det at de får ulik praksisveiledning (1,9,10).

Fra praksisveilederens perspektiv kan det gi mindre kontinuitet i praksisveiledningen, og en fare for mindre oversikt og ansvarstagende (4,9,10). Noen praksisveiledere opplever det som positivt at det er flere som deler på veiledningsansvaret, spesielt i studentsituasjoner som er krevende (9). Det at hovedveilederen tar de vanskelige samtalene oppleves som en avlastning for praksisveilederne.

Utfordringer med å gjennomføre de daglige evalueringene nevnes, for eksempel på grunn av mangel på tid eller opplevelse av lite ansvar for veiledningen (9).

Der studenttett post organiseres i tospann viser forskning og erfaring de samme positive og negative sidene som ved ren tospanns-modell (se avsnitt om tospann). For eksempel at det kan bidra til at studentene blir mer aktive, selvstendige og at de tar mer ansvar (3,4,9). Studenter opplever det som positivt å dele erfaringer, diskutere og reflektere sammen med medstudenter (3,6,9,10). Det bidrar til et bedre læringsmiljø, styrker selvtilliten, og bidrar til å redusere stress og engstelse hos studentene (3). Men det kan være utfordrende når studenter har veldig ulik måte å lære på, ulikt kunnskapsnivå, det er dårlig kjemi mellom studentene, eller det er en negativ konkurranse mellom dem (3,7).

Referanser

1. Hegerstøm, T. (2018). Til glede og besvær - praksis høyere utdanning. *NOKUT*.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2018/hegerstrom_turid_til_glede_og_besvar_praksis_i_hoyere_utdanning_3-2018.pdf
2. Tveiten, S. (2019). Veiledning – mer enn ord ... (5 utg.). Fagbokforlaget.
3. Markowski, M., Bower, H. & Yearly, C. (2021). Peer learning and collaborative placement models in health care: a systematic review and qualitative synthesis of the literature. *Journal of Clinical Nursing*. 2021;30:1519–1541. DOI:10.1111/jocn.15661
[Peer learning and collaborative placement models in health care: a systematic review and qualitative synthesis of the literature \(wiley.com\)](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jocn.15661)
4. Antonsen, T., Paulsen, B. & Hynne, B. A. (2021). Praksisveiledning I team kan styrke sykepleieres veiledningskompetanse. *Sykepleien*. 2021;109(83666):e-83666. [Praksisveiledning i team kan styrke sykepleieres veiledningskompetanse \(sykepleien.no\)](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/syke.12566)
5. Mamhidir, A-G., Kristofferzon, M-L., Hellström-Hyson, E., Persson, E. & Mårtensson, G. (2014). Nursing preceptors' experiences of two clinical education models. *Nurse Education in Practice*. 14: 427-433.
6. Vistnes, K., Ask, L. K., Byklum, H.K. & Graff av Øhr, V. (2013). Samarbeid gir god praksis. *Sykepleien*. 2013;101(13):52-54. [Samarbeid gir god praksis \(sykepleien.no\)](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/syke.12111)
7. Drange, B.B. (2013). Utprøving av tospann som veiledningsmodell. *Uniped*. 36(3), 46-59.
[Utprøving av tospann som veiledningsmodell | Uniped \(idunn.no\)](https://www.uniped.no/utprøving-av-tospann-som-veiledningsmodell)
8. Helseth, A. I., Lid, S.E., Kristiansen, E., Fetscher, E., Karlsen, H.J., Skeidsvoll, K.J & Wiggen, S. K. (2019). Kvalitet i praksis – utfordringer og muligheter: Samlerapport basert på kartleggingsfasen av prosjektet Operasjon praksis 2018–2020. *NOKUT*.
9. Halse, K., Steen, I., Notevarp, J.O. & Leegard, M. (2016). Studenttett post fungerer for de fleste. *Sykepleien*. 2016;104(2):50-53 [Studenttett post fungerer for de fleste \(sykepleien.no\)](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/syke.12311)
10. Strand, K., Devold, K. & Dihle, A. (2013). En pilotstudie: Sykepleierstudenters erfaringer med praksisstudier organisert som studenttett post. *Sykepleien Forskning*. 2013;8(1):54-60.
[Sykepleierstudenters erfaringer med praksisstudier organisert som studenttett post \(sykepleien.no\)](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/syke.12111)
11. Nygren, F. & Carlson, E. (2017). Preceptors' conceptions of a peer learning model: A phenomenographic study. *Nurse Education Today*. 49: 12-16.
12. Hovedhaugen, E., Nesje, K. & Reegård, K. (2021). Hvordan sikre at sykepleiestudentene oppnår læringsutbyttet i praksisstudiene. Jakten på gode eksempler. *NIFU rapport*. [Hvordan sikre at sykepleiestudentene oppnår læringsutbyttet i praksisstudiene \(unit.no\)](https://www.nifu.no/publikasjoner/hvordan-sikre-at-sykepleiestudentene-oppnar-laringsutbyttet-i-praksisstudiene)
13. Ekstedt, M., Lindblad, M. & Löfmark, A. (2019). Nursing students' perception of the clinical learning environment and supervision in relation to two different supervision models - a comparative cross-sectional study. *BMC nursing*. 18: 49.
<https://bmcnurs.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12912-019-0375-6>